

Sygn. akt. I C 496/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 listopada 2013 r.

Sąd Okręgowy w Zamościu I Wydział Cywilny

w składzie :

Przewodniczący : SSO Elżbieta Koszel

Protokolant : sekr. sądowy Iwona Łaszkowska

po rozpoznaniu w dniu 24 października 2013 roku w Zamościu

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko R. B.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego R. B. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 57.796 (pięćdziesiąt siedem tysięcy siedemset dziewięćdziesiąt sześć) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 26 maja 2009 roku do dnia zapłaty;

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

III. zasądza od pozwanego R. B. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 2890 (dwa tysiące osiemset dziewięćdziesiąt) złotych tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 496/12

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 28 maja 2012r. (...) S.A. z siedzibą w W. wnosił o zasądzenie od pozwanego R. B. na rzecz powoda kwoty 115 591,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 maja 2009r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według norm przepisanych.

Jako podstawę prawną żądania pozwu wskazano art. 43 pkt. 3 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003r., Nr 124, poz.1152).

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa powołując się na brak wiedzy o wcześniejszym zakazie prowadzenia pojazdów, brak legitymacji biernej, przedawnienie roszczenia oraz nadużycie prawa podmiotowego przez powoda.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

W dniu 24 listopada 2004r. R. B. kierując samochodem marki M. (...) nr rej. (...) (busem) spowodował wypadek drogowy na autostradzie w Niemczech, w wyniku którego jedna osoba zginęła, cztery osoby zostały ciężko ranne a pięć osób odniosło lekkie obrażenia. R. B. został oskarżony o nieumyślne spowodowanie śmierci człowieka i wskutek tego samego czynu nieumyślne spowodowania uszkodzenia ciała dziewięciu innych osób oraz wskutek tego samego

czynu: prowadzenie pojazdu mechanicznego, chociaż prowadzenie pojazdów mechanicznych zostało mu zabronione na podstawie § 25 kodeksu drogowego (niemieckiego).

Sądowym nakazem karnym sądu niemieckiego w B. z dnia 1 czerwca 2005r. sygn. akt Gs 140Js (...) pozwany został uznany winnym tych czynów i ukarany grzywną w łącznej wysokości 900 Euro. Nakazem karnym orzeczono też w stosunku do pozwanego zakaz prowadzenia w ruchu drogowym wszelkich pojazdów mechanicznych. Z uzasadnienia oskarżenia wynika, że R. B. w chwili wypadku, a więc w dniu 24 listopada 2004r. miał zakaz prowadzenia pojazdów, który wydany był prawomocnym orzeczeniem kary grzywny z dnia 12 maja 2004r. przez centralny urząd wymiaru kar pieniężnych w V. (sygn. akt: 6376-003752-04/7).

Prowadzenie pojazdu w dniu 24 listopada 2004r. bez posiadania uprawnień zostało zakwalifikowane jako czyn umyślny.

Pozwany przyznał się do winy w dniach: 24.11.2004r. i 7.12.2004r. (sądowy nakaz karny wraz z tłumaczeniem na język polski – k. 16 – 24). Nie kwestionował braku uprawnień do prowadzenia pojazdów mechanicznych w dacie zdarzenia (odwołanie – k. 149 – 140).

Powodowa Spółka wypłaciła na rzecz poszkodowanych: wdowy po osobie zmarłej i jego dzieci do dnia 6 stycznia 2009r. świadczenia w łącznej kwocie 115 591,40 zł z umowy obowiązkowego ubezpieczenia O.C. pojazdów mechanicznych: seria (...) z okresu odpowiedzialności od 15 września 2004r. do 14 września 2005r., dotyczącej samochodu marki M. (...) nr rej. (...) stanowiącego własność A. P. (dokumenty – k. 25 – 97). Wysokość tej kwoty i zasadność jej wypłacenia osobom poszkodowanym nie była kwestionowana przez stronę pozwaną.

W dniu 6 maja 2009r. powodowy zakład ubezpieczeń złożył do Sądu Rejonowego w Zamościu wnioski o zawezwanie do próby ugodowej w przedmiocie zapłaty na jego rzecz przez pozwanego kwoty 115 591,50 zł (wniosek – k. 88 – 89, data przyznana przez pozwanego – k. 108). Do ugody między stronami nie doszło (odpis protokołu rozprawy ze sprawy I Co 848/09 – k. 90).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów złożonych do akt sprawy, które uznał za wiarygodne, gdyż nie były one kwestionowane przez strony. Wyjaśnienia pozwanego zasługują na wiarę tylko w części, w której są zgodne z faktami wynikającymi z dokumentów. Sąd odmówił wiary wyjaśnieniom pozwanego w tym zakresie, gdzie twierdzi, że nie wiedział o wcześniejszym zakazie prowadzenia pojazdów, gdyż jest to sprzeczne z treścią dokumentu – nakazu karnego.

Nadto w odwołaniu od nieprawomocnego orzeczenia Sądu Okręgowego w Bayreuth z dnia 7 grudnia 2004r. w sprawie zatrzymania prawa jazdy na skutek czynu z dnia 24 listopada 2004r. pozwany nie kwestionował przedstawionego mu zarzutu, w tym dniu, jak też uprzednio 24 listopada 2004r. przyznał się do winy (nakaz karny – k. 23, odwołanie – k. 148 – 150). W kontekście treści odwołania nie są zgodne z prawdą wyjaśnienia pozwanego, że w uzasadnieniu odwołania podał, iż „nie miał tego wcześniejszego zakazu prowadzenia pojazdów” (k. 145).

Wiarygodne są zeznania świadka A. P., który był pracodawcą pozwanego. Wiedza tego świadka nie obejmuje wszystkich czynów jakich dopuścił się pozwany na terenie Niemiec. Istotnym jest, że jako pracodawca pozwanego nie miał z nim żadnej umowy, aby do niego przychodziły mandaty związane z przekroczeniem prędkości oraz, że miał płacić kwoty z tego tytułu za pozwanego (zeznania świadka A. P. – k. 143 – 144).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zakładowi ubezpieczeń przysługuje prawo dochodzenia od kierującego pojazdem mechanicznym zwrotu wypłaconego z tytułu ubezpieczenia O.C. posiadaczy pojazdów mechanicznych odszkodowania m.in. wówczas, gdy kierujący nie posiadał wymaganych uprawnień do kierowania pojazdem mechanicznym, zgodnie z art. 43 pkt. 3 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. 2003., Nr 124, poz. 1152 ze zm., dalej zwaną: ustawą ubezpieczeniową).

Roszczenie przysługujące na podstawie art. 43 tej ustawy ubezpieczeniowej nazywane jest regresem nietypowym, nie jest ono tożsame z regresem wynikającym z art. 828 § 1 kc i ma samodzielny, szczególny charakter. Trzeba przy tym wskazać, że art. 43 ustawy ubezpieczeniowej nie przewiduje regresu zakładu ubezpieczeń do innych podmiotów niż kierowca samochodu, który kierował nim w chwili wypadku.

Nie jest więc zasadny zarzut pozwanego – braku legitymacji biernej (w sytuacji, gdy był on pracownikiem firmy przewozowej (...)).

Artykuł 120 § 1 k.p. nie może być podstawą regresu zakładu ubezpieczeń do zakładu pracy, gdyż zakres jego obowiązywania ogranicza się do wskazanych w przepisach prawa cywilnego przypadków, w których zakład pracy odpowiada za szkodę wyrządzoną przez pracownika (por. wyrok SN z 9 października 2002r., IV CKN 1409/00, LEX nr 80275). Przepis art. 43 ustawy ubezpieczeniowej, według jego brzmienia, skierowany jest do wszystkich kierowców, niezależnie od ich pracowniczego statusu. W piśmiennictwie podkreśla się trafnie, że art. 43 tej ustawy jest przepisem o charakterze prewencyjno – represyjnym, spełniającym funkcję wychowawczą i z tych względów dopuszczającym wyjątek od zasady przejęcia przez ubezpieczyciela naprawienia szkody wyrządzonej przez ubezpieczonego, który zawarł umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. W sytuacji, gdy szkodę pokrywa inny podmiot (nie pracodawca), na podstawie przepisów odrębnych, wyłączone jest stosowanie art. 120 § 1 k.p.

W konsekwencji art. 120 § 1 k.p. nie wyłącza zastosowania art. 43 pkt. 3 ustawy ubezpieczeniowej w stosunku do kierowców, którzy nie posiadając wymaganych uprawnień do kierowania pojazdem mechanicznym, spowodowali przy wykonywaniu obowiązków pracowniczych, nieumyślnie szkodę osobie trzeciej. Sąd Okręgowy w pełni podziela pogląd wyrażony w tej kwestii przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 września 2009r., V CSK 85/09, LEX nr 532369.

Wysokość kwoty wypłaconej przez powodowy zakład ubezpieczeń osobom poszkodowanym w wypadku z dnia 24 listopada 2004r. według podsumowania na dzień 6 stycznia 2009r. nie była przez pozwanego kwestionowana.

W tym kontekście należy rozważyć czy w dniu wypadku, z którego wynika szkoda zaspokojona przez powodowy zakład ubezpieczeń, R. B. nie posiadał wymaganych uprawnień do kierowania pojazdami mechanicznymi. Kluczowym zagadnieniem jest, czy prawomocne orzeczenie karne sądu karnego niemieckiego, państwa Unii Europejskiej, za czyn podlegający ściganiu karnemu zarówno w Polsce, jak i w Niemczech wiąże Sąd w niniejszej sprawie na podstawie art. 11 k.p.c.

Trzeba mieć na uwadze, że zarówno czyn karalny jak też prawomocne orzeczenie karne sądu niemieckiego miały miejsce po dniu 1 maja 2004r., tj. po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, kiedy Polska była związana art. 54 Traktatu wykonawczego do Układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1995r. (Dz. U. UE z 2000r., Nr 239, poz. 19 ze zm.), który od chwili wejścia w życie traktatu amsterdamskiego stał się częścią *acquis communautaire* Unii Europejskiej (por. wyrok SN: z dnia 2 czerwca 2006 r., IV KO 22/05, OSNKW 2006, z. 7 - 8, poz. 75 i z dnia 29 marca 2011r., III KK 365/10 nie publ.). Zgodnie z art. 54 tego Traktatu osoba, której proces zakończył się wydaniem prawomocnego orzeczenia karnego na obszarze jednej z Umawiających się stron, nie może być ścigana na obszarze innej Umawiającej się strony za ten sam czyn.

Zgodnie z art. 11 k.p.c. ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą Sąd w postępowaniu cywilnym. Takie wiązanie jest swoistym skutkiem zewnętrznym prawomocnego wyroku skazującego, którego podstawę stanowi „szczególna norma” (art. 11 k.p.c.), mająca na względzie specyficzne zjawisko procesowe, mianowicie przeniesienie ustaleń z procesu karnego co do popełnienia przestępstwa. Sąd w postępowaniu cywilnym przyjmuje te ustalenia jako jeden z elementów podstawy faktycznej swego rozstrzygnięcia. W rezultacie strona, która w postępowaniu karnym została prawomocnie skazana, nie może już udowodnić przed Sądem cywilnym, że nie popełniła czynu, który wypełnia normę prawną i został jej przypisany jako przestępstwo (art. 413 k.p.k.).

Konsekwencją skazania w postępowaniu karnym przez Sąd państwa Unii Europejskiej prawomocnym wyrokiem jest, jak wskazano, niemożność wszczęcia postępowania w rozumieniu art. 17 § 1 pkt. 7 k.p.k. z uwagi na negatywną przesłankę powagi rzeczy osądzonej. To „związanie” stanowi podstawę do rozszerzenia obowiązywania art. 11 k.p.c. na wyroki zagraniczne, a taki charakter ma prawomocny sądowy nakaz karny sądu niemieckiego w B. z dnia 1 czerwca 2005r., sygn. akt Gs 140 Js (...) (k. 16 – 22) w drodze prowdspólnotowej wykładni tego przepisu (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27 marca 2013r., V CSK 185/12, LEX nr 1341706).

Zasada prejudykatu wynikająca ze zdania pierwszego art. 11 k.p.c. ma charakter bezwzględnie obowiązujący w stosunku do sprawcy przestępstwa skazanego w procesie karnym. Osoba taka pozwana w sprawie cywilnej, nie może podważać ustaleń wyroku skazującego ją za popełnione przestępstwo.

Istota związania Sądu cywilnego skazującym wyrokiem karnym wyraża się tym, że w skład podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sądu cywilnego wchodzi czyn opisany w sentencji karnego wyroku skazującego. Sąd cywilny pozbawiony jest możliwości dokonywania ustaleń w tym zakresie, w tym w szczególności ustaleń odmiennych niż przeniesione na podstawie tego wyroku z procesu karnego. Wyłączona jest tym samym możliwość dowodzenia w procesie cywilnym, że prawomocny wyrok karny z jakichkolwiek przyczyn jest wadliwy (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 lutego 2013r., I CSK 373/12, LEX nr 1311831).

Prejudycjalność wyroku karnego oznacza więc, że Sąd rozpoznający sprawę cywilną obowiązują ustalenia faktyczne sądu karnego, które w sprawie cywilnej nie mogą być obalone ani pominięte. Odnosi się to do osoby sprawcy, przedmiotu przestępstwa i czynu przypisanego oskarżonemu (skazanemu). Związanie Sądu ustaleniami prawomocnego wyroku skazującego wyłącza możliwość obrony sprzecznej z tymi ustaleniami i wyłącza też podniesienie w sposób skuteczny zarzutu pozbawienia możliwości obrony w tym zakresie (zob. wyroki SN: z dnia 10 lutego 2010r., V CSK 267/09, LEX nr 794582 oraz z dnia 23 kwietnia 1968r., II PR 399/67, LEX nr 6321).

W opisie czynu przypisanego pozwanemu, za który został skazany orzeczeniem karnym Sądu niemieckiego jest dobitnie podniesiony zarzut umyślnego prowadzenia pojazdu w dniu 24 listopada 2004r. bez posiadania uprawnień (k. 18, 23). Czyn ten jest karalny również w polskim porządku prawnym – art. 244 kk. Wyłącza to możliwość obrony pozwanego przed takim ustaleniem w niniejszym procesie, gdyż Sąd cywilny jest związany opisem czynu przypisanego R. B. przez niemiecki Sąd karny.

O skutkach cywilnoprawnych wynikających z czynu objętego prawomocnym wyrokiem skazującym decyduje prawo cywilne materialne. Skoro pozwany spowodował wypadek w dniu 24 listopada 2004r. kierując samochodem (pojazdem mechanicznym) bez posiadania wymaganych uprawnień spełniona została przesłanka z art. 43 pkt. 3 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, a tym samym powodowa Spółka może żądać regresu kwot, które wypłaciła osobom poszkodowanym na mocy umowy O.C.

Żądanie strony powodowej nie uległo przedawnieniu.

Roszczenie to jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej zakładu ubezpieczeń. Działalność gospodarczą wyróżnia profesjonalny charakter, a więc stały, nie amatorski i nie okazjonalny, podporządkowanie regułom opłacalności i zysku, powtarzalność działań i uczestnictwo w obrocie gospodarczym. Czynności regresowe podjęte przez zakład ubezpieczeń wobec pozwanego pozostają w normalnym funkcjonalnym związku przyczynowym z tą działalnością gospodarczą. Termin przedawnienia roszczeń wywodzonych pozwem w niniejszej sprawie wynosi trzy lata, zgodnie z art. 118 k.c.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych S.A. wypłacił D. K. kwotę 95.520 zł w dniu 18 maja 2006r. (k. 26), natomiast pozostałe świadczenia składające się na kwotę dochodzoną pozwem w późniejszym czasie (k. 28 – 87).

W dniu 6 maja 2009r. tenże zakład ubezpieczeń złożył do Sądu Rejonowego w Zamościu wniosek o zawezwanie do próby ugodowej (odpis wniosku – k. 88 – 89, okoliczność przyznana przez pozwanego, także co do daty złożenia

wniosku – k. 108). Złożenie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej nastąpiło więc przed upływem trzech lat od daty wymagalności roszczenia. Zawezwanie do próby ugodowej prowadzi do przerwania biegu przedawnienia, gdyż w jego treści w sposób jednoznaczny oznaczono wierzytelność pozwalającą na identyfikację roszczeń. We wniosku o zawezwanie do próby ugodowej powodowa Spółka żądała zapłaty od pozwanego takiej samej kwoty jaka jest dochodzona niniejszym pozwem – 115.591,50 zł (k. 88, k. 1). Nastąpiło więc przerwanie biegu przedawnienia w rozumieniu art. 123 § 1 pkt. 1 k.c., w zakresie żądania tej kwoty.

Zakończenie postępowania w sprawie I Co 848/09 Sądu Rejonowego w Zamościu nastąpiło 26 maja 2009r., (odpis protokołu posiedzenia – k. 90). Od tego dnia termin przedawnienia biegł na nowo – art. 124 k.c. Pozew w niniejszej sprawie został skierowany na drogę sądową dnia 24 maja 2012r., a więc przed upływem trzech lat (potwierdzenie nadania pozwu w placówce pocztowej – k. 164, adnotacja o nadejściu przesyłki - pozwu w kopercie – k. 1). Zgodnie z art. 165 § 1 k.p.c., oddanie pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012r. – prawo pocztowe jest równoznaczne z wniesieniem go do Sądu.

Roszczenie w zakresie należności głównej nie uległo więc przedawnieniu, zaś odsetki są dochodzone od dnia 26 maja 2009r., a nie za wcześniejszy okres.

Należy jednak mieć na względzie, że powstanie regresu nietypowego nie jest skutkiem – w rozumieniu art. 56 k.c. – samego zawarcia umowy ubezpieczenia, gdyż powstaje ono dopiero w razie wyrządzenia szkody w szczególnych okolicznościach określonych w art. 43 ustawy ubezpieczeniowej. Jest to roszczenie fakultatywne, zależne od woli uprawnionego zakładu ubezpieczeń (jest jego uprawnieniem, a nie obowiązkiem).

Podjęta przez zakład ubezpieczeń decyzja w tym zakresie podlega kontroli Sądu, który może ocenić jego roszczenie na tle art. 5 k.c. jako nadużycie prawa podmiotowego (tak SN w wyroku z dnia 10 września 2009r., V CSK 85/09, LEX nr 532369, a pogląd ten Sąd w niniejszym składzie w pełni podziela).

W tym kontekście należy mieć na uwadze wysokość kwoty dochodzonej pozwem oraz sytuację majątkową i rodzinną pozwanego, który pracuje jako kierowca w innej firmie i ma na utrzymaniu rodzinę (wyjaśnienia pozwanego – k. 145).

Obciążenie R. B. taką kwotą stanowiłoby uciążliwość niewspółmierną do celu jaki przyświecał ustawodawcy. Mianowicie art. 43 ustawy ubezpieczeniowej jest przepisem o charakterze prewencyjno – represyjnym, spełniającym funkcję wychowawczą.

Pozwany w dalszym ciągu pracuje jako kierowca, nie udowodniono, aby po dniu 24 listopada 2004r., popełnił czyny podobne. Dla spełnienia funkcji z art. 43 ustawy ubezpieczeniowej nie jest więc zasadne obciążenie go całą dochodzoną pozwem kwotą 115.591,50 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 26 maja 2009r. Takie roszczenie stanowi w okolicznościach sprawy nadużycie prawa podmiotowego i korzysta z ochrony przewidzianej w art. 5 k.c.

Z tych względów Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo do połowy kwoty dochodzonej pozwem i zasądził od pozwanego na rzecz powoda 57.796 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 maja 2009r. (1/2 z kwoty 115.591,50 zł), oddalając powództwo w pozostałym zakresie, jako niezasadne.

Orzeczenie ma podstawę prawną w art. 43 pkt. 3 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003r., Nr 124, poz. 1152 ze zm.).

Kosztami procesu Sąd Okręgowy obciążył pozwanego w zakresie połowy opłaty od pozwu (opłata od uwzględnionej części powództwa (1/2 z 5.780 zł), nie obciążając go pozostałymi kosztami. Orzeczenie w tym przedmiocie ma podstawę prawną w art. 102 kpc.

Z tych względów na mocy powołanych przepisów Sąd Okręgowy orzekł, jak w sentencji.